

ÖZBEKİSTAN

İŞLENMİŞ GIDA SEKTÖRÜ PAZAR ARAŞTIRMASI RAPORU

Tarih: Nisan 2025

Raporu Hazırlayan: Taşkent Ticaret Müşavirliği

SEKTÖR RAPORLARI FORMATI (MAL TİCARETİ)

1. Ülke Pazarında İşlenmiş Gıda Sektörü

1.1 İlgili Sektörde Üretim

Özbekistan'ın sanayi üretimi son 5 yıllık dönemde, üretilen ürünlerin fiziksel hacmi bakımından, yıllık ortalama %5,6 oranında büyüme göstermiştir. 2020 yılında 36,7 milyar USD seviyesinde olan sanayi üretimi 2024 yılında yaklaşık 70 milyar USD olarak gerçekleşmiştir. 2024 yılı sanayi üretimi, üretilen ürünlerin fiziksel hacmi bakımından, geçen yıla göre yaklaşık %6,8 oranında artış göstermiştir. İmalat sanayinin toplam sanayi üretimindeki payı %85'in üzerindedir.

Özbekistan imalat sanayi sektörel bazda incelendiğinde, gıda ve içecek üretimi sektörünün %17'lik payı ile metalürji sanayinden sonra en büyük ikinci imalat sektörü olduğu görülmektedir.

Özbekistan'ın gıda sektörü üretimi fiziksel hacim endeksi son 5 yıllık dönemde yıllık ortalama %6; içecek sektörü üretimi fiziksel hacim endeksi ise yıllık ortalama %9 oranında büyüme göstermiştir.

Ülke ekonomisinde ve sanayisinde gerçekleştirilmekte olan modernizasyon politikalarında, tarım ürünlerinin işlenmesi ana alanlarından biri olarak görülmektedir. Son 10 yılda, meyve ve sebze ürünlerinin işlenme hacmi 3,5 kat; konserve meyve ve sebze ürünlerinin üretim hacmi 2,5 kat; kurutulmuş meyveler 4 kat ve doğal meyve suyu üretimi ise 7 kat artış göstermiştir.

Özbekistan Tarım Bakanlığı verilerine göre, 2016 yılında işlenebilen gıda toplam üretimin sadece %8'ini oluşturuyorken, bu oran 2024 yılı itibarıyla %15 seviyesine yükselmiştir. Ancak, bilindiği üzere, tarımsal ürünlerin üretim ve işleme kapasitesi altyapısının geliştirilmesiyle yakından bağlantılıdır. Soğuk hava depoları, gıda işleme tesisleri, tarımsal lojistik merkezleri ve taşımacılığın yetersiz olması nedeniyle, toplama, depolama ve taşıma sırasında tarımsal ürün kaybının en az %30'a ulaştığı bilinmektedir.

Ülkede gerçekleştirilen tarımın modernizasyonu projesi kapsamında, 2019 yılında ülkede 31 tarımsal lojistik merkezi ve 1,5 bin soğuk hava deposu varken, bu sayılar 78 tarımsal lojistik merkeze ve yılda 1,25 milyon tona kadar depolama kapasitesine sahip yaklaşık 2 bin soğuk hava deposuna ulaşmıştır. 2030 yılına kadar tarımsal lojistik merkezlerinin sayısının 100'e, depolama hacimlerinin ise 2,5 milyon tonun üzerine çıkarılması planlanmaktadır.

1.2 Ortalama Üretici Fiyatları

Özbekistan'ın üretici fiyat endeksi (ÜFE) 2024 yılında %13,7 olarak gerçekleşmiştir. Son 5 yıllık dönem incelendiğinde, ÜFE'nin %13,1 seviyesinde gerçekleştiği ve 2022'den bu yana düşüş eğiliminde olduğu görülmektedir. İmalat sanayindeki ÜFE ise, 2024 yılında %13,9 seviyesindedir. İmalat sanayinin alt sektörlerinden gıda işleme sektöründeki ÜFE'nin 2024 yılında %6,2 ile imalat sanayi ortalamasının altında; içecek sektöründe ise %22,1 ile imalat sanayinin üstünde gerçekleştiği görülmektedir.

Gıda sektörünün 2024 yılı üretici fiyatlarındaki değişimi alt sektörler bazında aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

Alt Sektörler	2024 ÜFE %
Et işleme ve saklama	18.7
Meyve ve sebzelerin işlenmesi ve saklanması	18.4
Fırıncılık ürünleri ve unlu mamuller üretimi	14.1
Süt ürünleri üretimi	11
Bitkisel ve hayvansal yağların ve katı yağların üretimi	10.8
Un değirmenciliği ürünleri, nişastalar ve nişasta ürünleri üretimi	6

Bazı temel üretim maliyetleri şu şekildedir:

- Elektrik, 1 kwh için 0,07 USD
- Su, 1 m³ için 0,31 USD
- Doğalgaz, 1 m³ için 0,12 USD
- Ortalama asgari ücret 300 USD

1.3 İlgili Sektörde Üretici Yerli Firmalara ve Üretici Birlikleri/Derneklerine İlişkin Bilgiler

Özbekistan Gıda Sanayicileri Derneği (O‘zbekiston Oziq-ovqat sanoati uyushmasi), yüksek kaliteli gıda ürünlerine olan ihtiyacı karşılamak; tüketim mallarının seri üretim verimliliğini ve sektördeki işgücü verimliliğini artırmak ve ihracat-ithalat faaliyetlerinde bulunan gıda üreticilerinin destek sağlamak amacıyla 29 Ekim 2020 tarihinde kurulmuştur. Birliğin bünyesinde 144 üye ve 2.500’den fazla işletme faaliyet göstermektedir.

1.4 İşlenmiş Gıda Sektöründe Perakende ve Toptan Satışlara İlişkin Bilgi

2025 yılının başı itibarıyla, Özbekistan’da perakende ticaret sektöründe faaliyet gösteren işletme sayısı 80.118 adet olup, firma sayısı bir önceki yıla göre %16 oranında azalmıştır. Perakende ticaret firmaları arasında büyük işletme sayısı 319, küçük işletme ve mikro firma sayısı ise 79.799’dur.

2024 yılında perakende ticaret cirosu, bir önceki yıla göre yaklaşık %10 artış göstermiş ve 403.431,8 milyar UZS’ye ulaşmıştır. Büyük işletmelerin cirosu 64.629,2 milyar UZS’ye (büyüme oranı %3), küçük işletmelerin cirosu 300.869,8 milyar UZS’ye (büyüme oranı %11) ve organize olmayan ticaret cirosu ise 37.932,8 milyar UZS’ye (büyüme oranı - %14) ulaşmıştır. Son 5 yıllık dönemde, perakende ticaret hacmi yıllık ortalama %11 oranında büyüme göstermiştir.

2024 yılı perakende ticaret toplam cirosunda büyük işletmelerin payı %16, küçük işletmelerin payı %75 ve organize olmayan ticaretin payı ise %9 seviyesindedir.

Özbekistan’ın perakende ticaret pazarında en çok pay sahibi olan bölgeleri, sırasıyla, %26 ile Taşkent Şehri, %10 ile Taşkent Vilayeti, %9 ile Semerkant Vilayeti, %9 ile Fergana Vilayeti ve %7 ile Andican Vilayeti’dir.

2025 yılının başı itibarıyla, Özbekistan’da toptan ticaret sektöründe faaliyet gösteren işletme sayısı 44.661 adet olup, firma sayısı bir önceki yıla göre %8 oranında azalmıştır. Perakende

ticaret firmaları arasında büyük işletme sayısı 345, küçük işletme ve mikro firma sayısı ise 44.316'dır.

2024 yılında toptan ticaret cirosu, bir önceki yıla göre yaklaşık %11 artış göstermiş ve 455.343,2 milyar UZS'ye ulaşmıştır. Büyük işletmelerin cirosu 109.390,3 milyar UZS'ye (büyüme oranı %9), küçük işletmelerin cirosu ise 345.952,9 milyar UZS'ye (büyüme oranı %12) ulaşmıştır. Son 5 yıllık dönemde, toptan ticaret hacmi yıllık ortalama %11 oranında büyüme göstermiştir.

Özbekistan'ın toptan ticaret pazarında en çok pay sahibi olan bölgeleri, sırasıyla, %54 ile Taşkent Şehri, %12 ile Taşkent Vilayeti, %6 ile Semerkant Vilayeti ve %6 ile Fergana Vilayeti'dir.

2. Ülkenin Sektörde Dış Ticareti

2.1 İşlenmiş Gıda Sektöründe Ülkenin En Fazla İhracat Gerçekleştirdiği İlk 10 Ülke

	Ülke Adı	İthalat Değeri (bin \$) (2023)	Miktar (ton/kg...)	Oran (%) (İthalat Değeri / Toplam İthalat)
1	Rusya Federasyonu	914.699	-	35
2	Kazakistan	469.666	-	18
3	Brezilya	379.729	-	14.5
4	Malezya	90.941	-	3.5
5	Polonya	66.123	-	2.5
6	Belarus	63.771	-	2.4
7	Türkiye	59.912	-	2.3
8	Hindistan	57.982	-	2.2
9	Endonezya	47.552	-	1.8
10	Ukrayna	38.988	-	1.5

2.2 İşlenmiş Gıda Sektöründe Ülkenin En Fazla İhracat Gerçekleştirdiği İlk 10 Ülke

	Ülke Adı	İhracat Değeri (bin \$) (2023)	Miktar (ton/kg...)	Oran (%) (İhracat Değeri/Toplam İhracat)
1	Afganistan	469,072	-	59.3
2	Rusya Federasyonu	106,560	-	13.5
3	Kazakistan	51,204	-	6.5
4	Tacikistan	47,731	-	6.0
5	Kırgızistan	26,885	-	3.4
6	İtalya	6,557	-	0.8
7	Arnavutluk	6,326	-	0.8
8	Ermenistan	5,782	-	0.7
9	Türkmenistan	5,116	-	0.6
10	Azerbaycan	4,804	-	0.6
11	Türkiye	4,481	-	0.6

2.3 İşlenmiş Gıda Sektöründe Ülkenin Altılı Tarife Bazında En Fazla İthalat Yaptığı Ürünler (10 ürün)

Gümrük Tarife Kodu (6 Basamaklı)	Ürün Adı	İthalat Değeri (bin \$)	Türkiye'den İthalatı (bin \$)	Türkiye'den İthalatının Payı (%)
170113	Kamış Şekeri; İlave Aroma Veya Renk Verici Madde İçermeyen Ham Şeker	376,278	-	-
151219	Ayçiçeği tohumu yağları (diğer)	194,849	-	-
110100	Buğday unu veya mahlut unu	160,062	-	-
230400	Soya Fasulyesi Yağı Ekstraksiyonundan (Özütleme) Arta Kalan Küspe Ve Diğer Katı Artıklar	128,427	-	-
151211	Bitkisel Ayçiçek yağı	101,064	-	-
220210	Sular (Mineral Sular Ve Gazlı Sular Dahil)	94,110	271	0.3
180690	Çikolata ve kakao içeren diğer gıda müstahzarları	94,059	4,178	4.4
210690	gıda müstahzarları (diğerleri)	87,285	3,625	4.2
190110	Bebek veya küçük çocukların beslenmesinde kullanılan müstahzarlar	86,903	57	0.1
170199	Kamış Veya Pancar Şekeri Ve Kimyaca Saf Sakaroz (Katı Halde)	85,080	-	-

2.4 İşlenmiş Gıda Sektöründe Ülkenin Altılı Tarife Bazında En Fazla İhracat Yaptığı Ürünler (10 ürün)

Ürün Adı	Tarife Pozisyonu (6 Basamaklı)	İhracat Değeri (bin \$)	Türkiye'ye İhracatı (bin \$)	Türkiye'ye İhracatının Payı (%)
Buğday unu veya mahlut unu	110100	455.933	-	-
Elma Suyu	200979	84.617	-	-
Sular (Mineral Sular Ve Gazlı Sular Dahil)	220210	50.177	-	-
Gıda Sanayiinin Kalıntı Ve Döküntüleri; Hayvanlar İçin Hazırlanmış Kaba Yemler	230990	29.664	-	-
Üzüm Şarabı	220820	23.887	-	-
Tatlı Bisküviler	190531	12.121	-	-
Sert Kabuklu Meyveler (Yer Fıstığı Hariç) Ve Diğer Tohumlar	200819	11.851	1.457	12
Çikolata ve kakao içeren diğer gıda müstahzarları	180690	11.430	-	-
Tavuk yumurtaları	040711	9.300	-	-
Bitkisel Ayçiçek yağı	151211	9.234	-	-

3. Sektörde Ülkemizden İhracat (Değer ve Miktar)

3.1 Sektörde Ülkemizin Ülkeye İhracatı (1.000 \$)

	Gümrük Tarife Kodu (6 Bas.)	Ürün Adı	2020	2021	2022	2023	2024
1	020714	Horoz Ve Tavukların Parçalanmış Et Ve Sakatatı (Dondurulmuş)	2,440	10,256	7,411	9,802	24,074
2	230990	Hayvan Gıdası Olarak Kullanılan Diğer Müstahzarlar	3,442	3,898	5,316	7,635	10,317
3	170490	Kakao İçermeyen Diğer Şeker Mamulleri	1,079	2,905	5,572	7,496	7,584

4	210690	Tarifenin Başka Yerinde Belirtilmeyen Veya Yer Almayan Diğer Gıda Müstahzarları	2,554	2,980	10,256	6,143	6,283
5	180500	Kakao Tozu (İlave Şeker Veya Diğer Tatlandırıcı Maddeler İçermeyen)	2,200	2,467	2,670	4,061	6,033
6	200819	Farklı Şekillerde Hazırlanmış Veya Konserve Edilmiş Diğer Sert Kabuklu Meyveler Ve Diğer Tohumlar (K	120	771	1,253	2,424	5,493
7	180690	Kakao Ve Çikolata İçeren Diğer Gıda Müstahzarları (Ambalajda <= 2 Kg)	680	1,408	2,850	4,082	3,894
8	151790	Sıvı Margarin Ve Hayvansal Veya Bitkisel Yağların Karışımları Veya Müstahzarları	193	715	1,401	1,481	1,979
9	190590	Diğer Ekmekçilik Mamulleri, Hosti, Eczacılıkta Kullanılan Boş İlaç Kapsülleri, Mühür Güllacı, Pirinç	349	810	1,156	1,546	1,974
10	040610	Taze Peynirler (Olgunlaştırılmamış Veya Preslenmemiş) (Peyniraltı Suyundan Yapılmış Peynirler Dahil)	96	143	368	1,213	1,669
	TOPLAM		13,153	26,353	38,253	45,883	69,300

3.2 Sektörde Ülkemizin Ülkeye İhracatı (Miktar / ton)

	Gümrük Tarife Kodu (6 Bas.)	Ürün Adı	2020	2021	2022	2023	2024
1	020714	Horoz Ve Tavukların Parçalanmış Et Ve Sakatatı (Dondurulmuş)	5,766	11,963	7,595	10,619	20,346
2	230990	Hayvan Gıdası Olarak Kullanılan Diğer Müstahzarlar	2,362	2,291	3,582	4,022	5,586
3	170490	Kakao İçermeyen Diğer Şeker Mamulleri	495	1,444	2,401	3,072	2,969
4	220210	Sular (Mineral Ve Gazlı Sular Dahil) (İlave Şeker Veya Tatlandırıcı Katılmış Veya Aromalandırılmış)	63	116	135	221	1,852
5	152000	Ham Gliserol, Gliserollü Sular Ve Gliserollü Lesivler					1,799

6	180500	Kakao Tozu (İlave Şeker Veya Diğer Tatlandırıcı Maddeler İçermeyen)	905	887	893	1,230	1,262
7	230910	Kedi/Köpek Mamaları (Perakende Satılacak Hale Getirilmiş)	15	19	1,096	1,359	1,232
8	151790	Sıvı Margarin Ve Hayvansal Veya Bitkisel Yağların Karışımları Veya Müstahzarları	164	422	731	1,115	1,113
9	210690	Tarifenin Başka Yerinde Belirtilmeyen Veya Yer Almayan Diğer Gıda Müstahzarları	770	957	1,769	1,260	1,054
10	180690	Kakao Ve Çikolata İçeren Diğer Gıda Müstahzarları (Ambalajda <= 2 Kg)	179	422	759	950	858
	TOPLAM						

4. Sektörde İhracat Yoluyla Pazara Giriş

4.1 Sektör İçin Hedef Bölgeler/Şehirler/Eyaletler

Pazara girişte hedeflenmesi gereken öncelikli bölgelerin Taşkent Şehri ve Taşkent Vilayeti olması gerektiği değerlendirilmektedir. Özbekistan'ın toplam perakende ticaret hacminin %36'sı; toptan ticaret hacminin ise %66'sı Taşkent Şehri ve Vilayetinde gerçekleştirilmektedir. Bu iki bölgenin Özbekistan'ın GSYİH'na katkısı yaklaşık %30 seviyesindedir. Ayrıca, 2024 yılında Özbekistan'da ithalat yapan firmaların %45'i Taşkent Şehrinde, %10'u ise Taşkent Vilayetinde bulunmakta olup, Taşkent Şehri Özbekistan'ın toplam ithalatının %51'ini, Taşkent Vilayeti ise %10'unu gerçekleştirmektedir. Alım gücü açısından değerlendirildiğinde ise, Taşkent Şehri'ndeki ortalama maaş ve ücretlerin ülke ortalamasının %70 üzerinde olduğu görülmektedir.

Taşkent Şehri ve Vilayetinin yanı sıra, Semerkant, Buhara ve Fergana, Andijan ve Namangan Şehirleri de diğer hedef bölgeler olarak değerlendirilmektedir.

4.2 Sektörde Önde Gelen Firmalar ve Pazarın Yapısı

Firma unvanı	Ürün grubu	Web-sitesi
Agromir Group	Meşrubat, Konserve gıda ürünleri	https://agromir.uz/en/pages/about
Al-Fayz Cheese	Peynir	
Appetito	Yağ, margarin	https://appetito.uz/#product
Arktika Bottlers	Alkolsüz içecekler	https://familygroup.uz/
Bio Sut	Süt ürünleri	bio-sut.uz
Crafers	Şekerleme	https://crafers.uz/uz/
Dena	Meşrubat	https://marwin.uz/
Ecofruit	Kuruyemiş	https://ecofruit.uz/
Ermak	Çekirdek, çerez, kuruyemiş	https://ermak.uz/?lang=en
Essi	Süt ürünleri	essi.uz

Kamilka	Süt ürünleri	http://kamilka.uz
Krember	Şekerleme	https://www.krember.uz/
Makiz	Makarna	https://makiz.uz/
Maselko	Yağ, margarin	https://maselko.uz/
Mechta	Yağ, margarin	sardobaholding.uz
Musaffo	Süt ürünleri	milkhouse.uz
N'medov	Şekerleme, yağ ürünleri	https://nmedov.uz/en/about/
O'zbekistonshampani	Alkollü içecekler, şampanya	https://champagne.uz/uz/
Promeat	Et ve sucuk ürünleri	
Pure Milky	Süt ürünleri	https://puremilky.uz/
Rozmetov	Et ve sucuk ürünleri	https://rozmetov.uz/ru/
Safi	Tavuk	https://safi.uz/
Sagban	Et ve sucuk ürünleri	https://sagban.info/
Saxovat Broyler	Tavuk	https://www.saxovat-broyler.uz/
Sherin	Et ve sucuk ürünleri	https://sherin.uz/
Tanho Holding	Ketçap, mayonez, sos, makarna	https://tanholdholding.uz/en/
Tashkentvino	Alkollü içecekler, meşrubat	https://www.tashkentvino.com/
Tegen	Et ve sucuk ürünleri	https://tegen.uz/
To'xtaniyoz Ota	Et ve sucuk ürünleri	http://toxtaniyoz-ota.uz/about/
Turon	Un	turonuni.uz
Uzdonmahsulot	Un, tahıl	http://uzdon.uz/
Monarx Products	Mayonez, ketçap, konserve yiyecek	
Coca-Cola İçecek	İçecek	https://www.coca-cola.com/uz/
PepsiCo	İçecek	https://pepsico.uz/
Lactalis	Süt ürünleri	https://www.lactalis.com/

4.2.1 İlgili Oda/Birlik/Dernek/STKlar ve İletişim Bilgileri

Özbekistan Gıda Sanayicileri Derneği (O‘zbekiston Oziq-ovqat sanoati uyushmasi)

<https://ufia.uz/>

ufiauz@gmail.com / +998 71 220 33 13

4.2.2 Varsa İthalatçı Firma Bilgisi Alınabilecek Açık Kaynaklar

<https://en.yellowpages.uz/>

<https://www.goldenpages.uz/en/?>

<http://cooperation.uz/en>

4.3 Sektörün İthalatında Zorunlu Belgeler

İşlenmiş gıda ürünlerinin ülkeye ithalatında “Veterinerlik Sertifikası” alınması gerekmektedir. Ayrıca bazı ürünler için uygunluk değerlendirmesi ve sağlık sertifikası zorunlulukları bulunmaktadır. Söz konusu belgeler Özbekistan Cumhuriyeti Tarım Bakanlığı nezdindeki Veterinerlik ve Hayvancılığı Koruma Komitesi’nin sorumluluğundadır. Başvuru sürecine dair detaylı bilgilerin yer aldığı ilgili mevzuatlar aşağıda sunulmaktadır.

<https://lex.uz/docs/-6427764#-6431204>

<https://lex.uz/uz/docs/5249376#5251318>

4.4 Sektörde sevk öncesi inceleme zorunluluğu var mıdır? Varsa yetkilendirilmiş gözetim şirketleri hangileridir?

Et, balık ve süt ürünleri, bazı bitkisel yağlar ve şekerlemelerde sevk öncesi inceleme zorunluluğu bulunmaktadır. Yetkilendirilmiş gözetim şirketleri aşağıda yer almaktadır.

- INDEPENDENT INSPECTION SERVICES <https://en.iis.uz/>

- BALTIC CONTROL TASHKENT <https://www.balticcontrol.uz/>

4.5 Sektördeki Önemli Fuarlar (milli katılım olup olmadığı) ve Tarihleri

“UzFood - International Exhibition on Food, Ingredients and Food Technologies” Özbekistan’da gıda sektörünün önde gelen fuarı konumunda olup, 1-3 Nisan 2026 tarihlerinde yirmi beşincisi gerçekleştirilecektir. Söz konusu fuar Bakanlığımızca bireysel katılım kapsamında desteklenmektedir.

4.6 Sektör firmalarına hitap eden ve gerçekleştirilmesi planlanan ticaret heyetleri

Yakın dönemde planlanan herhangi bir ticaret heyeti bulunmamaktadır.

4.7 Varsa Sektörde İhale Yayımlayan Kamu Kurumları ile İlgili Bilgiler

Sektöre yönelik ihale yayımlayan kamu kurum ve kuruluşu bulunmamaktadır.

4.8 Ülkenin, Ülkemiz ve Diğer Ülkelerle STA / TTA’ları Hakkında Bilgi

Bağımsız Devletler Topluluğu üye ülkelerinden Azerbaycan, Belarus, Gürcistan, Ermenistan, Kazakistan, Kırgızistan, Moldova, Rusya, Tacikistan ve Ukrayna arasında serbest ticaret bölgesi oluşturan Anlaşma 18 Ekim 2011 yılında imzalanmıştır. Özbekistan Anlaşmayı Aralık 2013’te imzalamıştır. Anlaşma, 2014 yılı başı itibarıyla yürürlüğe girmiştir.

Özbekistan Cumhuriyeti Hükümeti ile Türkmenistan Hükümeti Arasında Uzun Vadeli Ticaret ve Ekonomik İşbirliğinin Ana Yönlerine İlişkin Anlaşmaya Ek Serbest Ticaret Rejiminden İstisnalara Dair Protokol 16 Temmuz 2024 tarihinde Taşkent’te imzalanmış ve 25 Şubat 2025 tarihi itibarıyla yürürlüğe girmiştir. Anlaşma ile 30 kalem ürün hariç olmak üzere, gümrük vergileri ve kısıtlamalar karşılıklı olarak kaldırılmıştır.

Pakistan ile Özbekistan arasında 3 Mart 2022 tarihinde Tercihli Ticaret Anlaşması (17’şer ürün) imzalanmıştır.

Türkiye ile Özbekistan arasında 29 Mart 2022 tarihinde Tercihli Ticaret Anlaşması (12’şer ürün) imzalanmış olup, 1 Temmuz 2023 tarihi itibarıyla yürürlüğe girmiştir. TTA’nın genişletilmesine dair müzakereler 2024 yılı Ekim ayında başlamış olup, görüşmeler devam etmektedir.

Özbekistan ile Afganistan arasında 17 Ağustos 2024 tarihinde Tercihli Ticaret Anlaşması (14’er ürün) imzalanmış olup, Anlaşma Ekim 2024’te yürürlüğe girmiştir.

Avrupa Birliği, Özbekistan’ı, 10 Nisan 2021’de GSP kapsamındaki ürün gruplarının üçte ikisinde (6.200 başlık) gümrük tarifeleri kaldıran genişletilmiş Genel Tercihler Sistemi

(GSP+) ticaret düzenlemesinin dokuzuncu yararlanıcısı olarak kabul etmiştir. 2027'ye kadar uzatıldı.

1 Kasım 2021'de Özbekistan, Birleşik Krallığın 7.800'den fazla üründe sıfır ithalat vergisine izin veren Genişletilmiş Çerçeve Genelleştirilmiş Tercihler Planı'na (GSP) kabul edilen ilk ülke olmuştur.

4.9 Varsa Tercihli Tarifeden Yararlanmak İçin Gereken Belgeler

İki ülke arasında yürürlükte bulunan TTA kapsamında tercihli tarifeden yararlanan işlenmiş gıda ürünü bulunmamaktadır.

4.10 Sektörde Standartlar

Özbekistan'a ithal edilecek ürünlerin zorunlu standart kontrolü yapılmaktadır. Özbekistan sadece GOST Standart Belgesini kabul etmektedir. Özbekistan, özellikle son on yıldır gıda güvenliği ve standardizasyon sistemini aktif olarak yeniden şekillendirmektedir. Hükümet, ulusal standartları (O'z DSt olarak bilinir) ISO, Codex Alimentarius ve bazen AB standartları gibi uluslararası normlarla daha yakından uyumlu hale getirmektedir. Bu değişim, ülkenin gıda ihracatını genişletme ve yabancı yatırımcıları çekme yönündeki daha geniş hedefinin bir parçası olarak değerlendirilmektedir.

Uzstandard Ajansı: Bu, standardizasyon, metroloji ve sertifikasyondan sorumlu ulusal kuruluştur.

Sıhhi-Epidemiyolojik Hizmet: Gıda güvenliğini, hijyeni ve sağlık standartlarına uyumu denetlemektedir.

Özbek Karantina ve Bitki Koruma Ajansı: Bitkisel gıda ihracatı ve ithalatında güvenliği kontrol etmektedir.

Veterineri Komitesi: Hayvan sağlığı, veterinerlik-sıhhi kontrolleri ve et, süt ürünleri, yumurta ve diğer hayvansal ürünlerin güvenliğini denetlemektedir.

28.12.1993 tarihli ve 1006-XII sayılı “Özbekistan Cumhuriyeti Ürün ve Hizmetleri Sertifikalandırmaya Dair” Kanunun 11. Maddesi uyarınca ürün güvenliği denetimleri akredite test laboratuvarları (merkezleri) tarafından ilgili yönetmeliklerin öngördüğü şekilde veya ilgili belgelendirme kuruluşları tarafından geliştirilen yöntemlerle gerçekleştirilmektedir.

<https://lex.uz/docs/99882#99907>

Ürünlere ait teknik düzenlemelerde belirtilen uygunluk belgesi olmadığı durumlarda: fiziki kontroller, gereken kalite, güvenlik ve laboratuvar testleri yapılmaktadır.

Özbekistan Cumhurbaşkanı Şavkat Mirziyoyev tarafından 18 Nisan tarihinde imzalanan “Üretim, ihracat ve girişimciliği teşvik etmeye ve ticaret-sanayi politikasının etkinliğini artırmaya yönelik” Kararnamesine göre, 1 Ağustos 2025 itibarıyla, gıda ürünlerine ilişkin teknik regülasyonlar ve standartlar zorunlu olmayacak ve bunlar yerine sağlık kuralları (SanPiN) geçerli olacaktır. Ayrıca, gıda ürünleri için zorunlu sertifikasyon işlemleri kaldırılacak ve uygunluk beyanı sistemi devreye girecektir. Elektronik sistem TRIS üzerinden yapılacak beyanlarla, ihracat ve ithalat süreçleri daha kolay hale gelecektir. Bu düzenlemeler, gıda ürünlerinin ticaretini daha verimli hale getirmeyi amaçlamaktadır.

4.11 Sektörde Etiketleme

Özbekistan’da işlenmiş gıda ürünlerinin etiketlenmesine dair düzenlemeler Özbekistan Cumhuriyeti Bakanlar Kurulu’nun 12.07.2017 tarihli ve 490 sayılı Kararı ile belirlenmiştir. Karara göre paketlenmiş gıda ürünlerinin etiketlenmesi aşağıdaki bilgileri içermelidir:

- a) gıda ürünlerinin adı;
- b) gıda ürünlerinin bileşimi;
- c) gıda ürünlerinin miktarı;
- ç) gıda ürünlerinin hazırlanma tarihi;
- d) gıda ürünlerinin saklama süresi.

Ayrıca, söz konusu kararda, gıda ürünlerinin adını oluşturma, gıda ürünlerinin bileşimini etiketlemede belirtme, gıda ürünlerinin gıda değerini etiketlemede gösterme yönelik genel gereksinimler de bulunmaktadır.

<https://lex.uz/ru/docs/3266170>

Eylül 2019’da yayımlanan Özbekistan Bakanlar Kurulu Yönetmeliğinde bildirildiği üzere, tüketici haklarının korunmasına ilişkin diğer ek önlemlerin yanı sıra, zorunlu belgelendirmeye tabi tüketici malları Özbekistan’daki bir uygunluk işareti ile etiketlenmelidir. Bunun için, ticari amaçla ithal edilen gıda ürünleri ve tüketim malları paketleri 11 Şubat 2020 tarihli ve 4594 sayılı Cumhurbaşkanlığı Yönetmeliği uyarınca 1 Ağustos 2020 tarihinden itibaren Özbekistan’da etiketlenmelidir. Yapışkanlı çıkartmaların kullanımına izin verilmemektedir.

4.12 Sektörde Ambalajlama

İşlenmiş gıda ürünlerinin ambalajlanmasına dair düzenlemeler Özbekistan Cumhuriyeti Bakanlar Kurulunun 07.07.2017 tarihli ve 476 sayılı Kararı ile belirlenmiştir. Kararla birlikte gıda ürünleriyle temas eden ambalajın güvenliği hakkındaki genel teknik düzenleme onaylanmıştır.

Karar’da ambalaj ve kapaklar için belirlenmiş güvenlik gereklilikleri, çeşitlerinin listesi ve hijyenik standartlar yer almaktadır.

<https://lex.uz/docs/3263615>

4.13 Lojistik (nakliye süresi, en fazla tercih edilen taşıma modları, güzergahlar v.b.)

En çok tercih edilen taşıma yöntemi karayoludur. Nakliye ücretleri tır bazında 6-7 bin dolar arasında değişmektedir. Parsiyel olarak kg başı ortalama 0,45 \$’dır. Türkiye – Özbekistan arasındaki karayolu taşımacılığı güzergahları, Türkiye > Gürcistan > Rusya > Kazakistan > Özbekistan; Türkiye > İran > Türkmenistan > Özbekistan ve Türkiye > Gürcistan > Azerbaycan (Ro-Ro) > Kazakistan > Özbekistan güzergahlarıdır. Karayolu taşımalarının 12-13 gün sürdüğü bilinmektedir.

4.14 Dağıtım Kanalları

Dağıtım kanallarında öne çıkan bölge Taşkent Şehri'dir. Raporun önceki bölümlerinde de ifade edildiği üzere, Taşkent Şehri'nin Özbekistan'ın genel toptan ticaret hacmindeki ve toplam ithalatındaki payı %50'nin üzerindendir. Ürünler çoğunlukla Taşkent Şehri'nden diğer bölgelere dağıtılmaktadır. Taşkent Şehri'nde işlenmiş gıda ürünleri için önde gelen toptancı pazarları arasında "O'rikzor savdo kompleksi" ve "Ecobozor" yer almaktadır. Perakende ticaret de büyük çoğunlukla yine pazarlarda gerçekleştirilmektedir.

İşlenmiş gıda ürünleri için önemli diğer bir dağıtım kanalı ise süpermarketlerdir. Ülkede önde gelen süpermarket zincirleri "Korzinka", "Makro" ve "Havas" marketlerdir. Korzinka ülkenin ilk süpermarketi konumunda olup, çoğunluğu Taşkent Şehri'nde olmak üzere, 150'den çok şubesi bulunmaktadır. Firma ayrıca, pazar payı anlamında da ilk sırada yer almaktadır. Firma ülkenin en hızlı büyüyen şirketlerinden birisi konumunda olup, pazara girişte önemli bir oyuncu olarak değerlendirilmektedir. Firmanın hedefi 2027 yılında şube sayısını 750'ye yükseltmektir. Türkiye ile de iyi ilişkileri olan firma ülkemizde bir temsilcilik açmayı planlamaktadır. Ürünlerin önemli bir kısmını "Anglesey Food" firması üzerinden doğrudan kendisi ithal etmektedir. Firmanın ayrıca, "Korzinko Go" adı altında çevrimiçi alışveriş platformu da bulunmaktadır. 2020 yılında EBRD, Korzinka'ya bir yatırım yapmıştır.

Makro süpermarketler ise ülkede faaliyet gösteren ikinci büyük zincir konumundadır. 2010 yılında bu yana faaliyet gösteren firmanın şubesi sayısı 100'ün üzerindendir. Pazar payı olarak ikinci sırada yer almaktadır. Pazardaki diğer bir önemli oyuncu olan Havas Marketler ise ucuzluk marketi kategorisinde faaliyet göstermektedir. Hâlihazırda 300'den fazla şubesi bulunan firmanın, Türkiye'nin önde gelen ucuzluk marketleri ile de belli oranda işbirliği yaptığı bilinmektedir.

Bunların yanı sıra, görece daha az şubeye sahip ve henüz sadece Taşkent Şehri'nde faaliyet gösteren "Baraka Market", "Green Apple", "Andalus" ve "Galmart" gibi de süpermarketler bulunmaktadır.

4.15 E-Ticaret (Sınır Ötesi E-Ticaret/E-İhracat)

4.15.1 Ülkedeki Pazaryerleri

Uzum Market, OLX, BirBir, Taobao, OZON, Alibaba.com, Alif Shop, MyBazar, Wildberries, Korzinka Go, ABU SAHIYA, AliExpress, iHerb, Olcha.

4.15.2 Özel Günler, Bayramlar v.b.

- ☐ 1 Ocak: Yeni Yıl Bayramı
- ☐ 14 Ocak: Vatan Savunucuları Günü
- ☐ 8 Mart: Kadınlar Günü
- ☐ 21 Mart: Nevruz Bayramı
- ☐ 9 Mayıs: Anma ve Saygı Günü
- ☐ 1 Eylül: Bağımsızlık Günü

□ 1 Ekim: Öğretmenler Günü

□ 8 Aralık: Anayasa Günü

4.15.3 En Çok Kullanılan Sosyal Medya Platformları

Telegram, Instagram ve Facebook.

4.15.4 E-Ticaretteki Gümrük Vergileri ve Muafiyetleri

De Minimis Limiti her ay için kişi başı 200 ABD Doları seviyesindedir. E-ticaret işlemlerinde basitleştirilmiş gümrük prosedürleri uygulanmaktadır.

4.15.5 E-Ticarete Yönelik Düzenlemeler

Özbekistan Cumhuriyeti Bakanlar Kurulunun 19.04.2025 tarihli ve 244 sayılı Kararı

<https://lex.uz/docs/7484114>

4.15.6 E-Ticarete Yönelik Lojistik Hizmetleri (Hızlı kargo ve sipariş karşılama hizmetleri (fulfillment) sunan firmalar v.b.)

Özbekistan Postası A.Ş. (<https://uz.post/>)

DHL Express

BTL Express Cargo Servis

Aramex

Fedex

Transcontinental (UPS)

Abu Saxıy Trans Lojistik

Turksib Magistral

Starways Logistics

4.16 Tanıtım ve Pazarlama

Firma ve ürünlerin Özbekçe veya Rusça olarak tanıtıldığı broşür ve katalogların muhataplar ile paylaşılması, alıcılara ulaşmak ve birebir temas sağlamak üzere ülkede gerçekleştirilen fuarlara katılmak ve devletin ekonomik ve ticari hayattaki yönlendiriciliği, önemi ve etkinliği dikkate alınarak faaliyet alanıyla ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile sektörel kuruluşları ziyaret etmek pazara girişte ve pazarda tutunmada önemli rol oynamaktadır. Telegram ve Instagram başta olmak üzere, dijital tanıtım ve reklamların da pazarda önemli olduğu değerlendirilmektedir.

4.17 Sektörde Tüketici /Alıcı Tercihleri ve Son Trendler

Özbekistan’da olumlu bir Türk Malı algısı bulunmaktadır. Bununla birlikte, fiyat faktörü tüketici tercihlerinde önde gelen unsurdur. Sağlıklı beslenme alışkanlıkları ve farkındalıklarının görece yeni gelişmekte olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

4.18 Sektörde Vergiler (gümrük vergisi, katma değer vergisi, özel tüketim vergisi, ilave gümrük vergisi, anti dumping vergisi v.b.)

Gümrük vergilerin yer aldığı tabloya aşağıda bağlantıdan ulaşılabilir.

<https://lex.uz/docs/4534082#4535074>

Ülkede katma değer vergisi %12 olarak uygulanmaktadır.

23 Mart 2023 tarihli ve 41 sayılı Özbekistan Cumhurbaşkanlığı Kararı çerçevesinde, nüfusun satın alma gücünün güçlendirilmesi, temel gıda ve tüketim malları ihtiyaçlarının karşılanması, küresel mal tedarik zincirinin çeşitlendirilmesi ve enflasyon seviyesinin düşürülmesi amacıyla ile 1 Ocak 2026 tarihine kadar aşağıdaki gıda ürünleri ve eşya türleri gümrük vergilerinden muaf tutulmuştur. <https://lex.uz/docs/6412565>

Özbekistan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanının 01.05.2024 tarihli ve 71 Sayılı Kararı ile, 1 Ocak 2026 tarihine kadar 22 çeşit tüketici ve gıda ürünü (et, balık, süt ürünleri, meyve, bitkisel yağ) gümrük vergisinden muaf tutulacaktır. <https://lex.uz/uz/docs/6041630#6043198>

4.19 Varsa Sektöre Yönelik ve Genel Tarife Dışı Engeller

İşlenmiş gıda ürünlerinde olmamakla birlikte, ülkede bazı referans fiyat uygulamaları ile ürün bazlı çeşitli uygulamalar bulunmamaktadır.

5. Sektörde İhracatçılarımızı Bekleyen Fırsatlar (Örnek: artan talep, e-ticaretin yaygınlaşması, ülkemizle yapılan Serbest Ticaret Anlaşması v.b.)

Shavkat Mirziyoyev'in 2016'da Cumhurbaşkanı olarak seçilmesinin ardından ülkede, daha açık ve piyasa odaklı bir ekonomiye geçişin sağlanması ve daha elverişli bir yatırım ortamının oluşturulması amacıyla büyük ölçekli birçok siyasi ve ekonomik reform hayata geçirilmiş olup, dönüşüm süreci devam etmektedir. 2017 yılından bu yana ekonomik büyüme hızlanmış ve Özbek halkının satın alma gücü artış eğilimine girmiştir. Son 5 yıllık dönemde, kişi başına düşen toplam gelirin reel büyüme oranı yıllık ortalama %5 seviyesindedir.

Diğer taraftan, Özbekistan nüfusu son beş yıllık dönemde yıllık ortalama 725 bin kişilik bir artış göstermektedir. Dahası ülkenin işlenmiş gıda ithalatı son 5 yıllık dönemde yıllık ortalama %22 oranında artış göstermiş ve 2024 yılında 3,1 milyar dolar seviyesine ulaşmıştır. Bütün bu veriler ülkedeki artan talebe işaret etmektedir.

6. Sektörde İhracatçılarımızı Bekleyen Tehditler (Örnek: yoğun rekabet ortamı, korumacı politikalar, tüketici tercihlerinde farklılıklar, ekonomik dalgalanmalar, siyasi istikrarsızlık v.b.)

Özbekistan'daki sanayileşme hızlandıkça ve yapılan yatırımlarla gıda işleme kapasitesi genişledikçe daha korumacı politikalar devreye alınmaktadır.

7. İşlenmiş Gıda Sektöründe İhracatın Artırılması için Firmalara Öneriler

Özbekistan, yüksek katma değerli gıda ürünlerinin üretimini ve ihracatını artırmayı hedeflemektedir. Ülkenin gıda işleme endüstrisi, mevcut kapasite açıkları göz önüne alındığında önemli bir büyüme alanına sahiptir. Yukarıda ifade edildiği üzere, yetersiz depolama ve işleme kapasitesi nedeniyle ithalatın da önemli bir oynadığı bir pazar yapısı bulunmaktadır. Ancak uygulanmakta olan devlet politikaları ile gıda işleme kapasitenin önemli ölçüde artırılması beklenmektedir. Diğer taraftan, Özbekistan hızla büyüyen ve satın alma gücü artan bir nüfusa sahiptir. Dolayısıyla, bu pazara ihracat yapılabilmesi için bütün bu unsurları dikkate alacak bir strateji belirlemenin faydalı olacağı değerlendirilmektedir.

8. Belirtilmesinde Fayda Görülen Diğer Hususlar

Özbekistan'ı önemli ticari fırsatları göz ardı edilmemesi gereken risklerle sunan bir ülke olarak nitelenmek yanlış olmayacaktır. Bilinçli hareket edilmesi halinde verimli ve kârlı ticaret yapılması mümkün olan bir pazardır. Diğer taraftan, devletin ekonomiye müdahalesi olabilmektedir. Mevzuat olarak para ve sermayenin dolaşımında bir engel bulunmamakla birlikte, uygulamada bazı sınırlandırmalar olabilmektedir. Eski dönemin önemli bir sorunu olan rüşvet ve kayıt dışılık hâlihazırdaki yönetim ile azalmıştır.

Özbekistan'la ticari ilişki kurmak isteyen firmaların öncelikle bir piyasa araştırması yaparak adım atması gerekmektedir. Uzun süre tecrübe edilmeksizin firmalarla kesinlikle güvene dayalı işlem yapılmamalıdır.

Ticari ilişki ve irtibat kurulan partner firma hakkında doğru istihbarat ve bilgi toplanılması, ileride doğabilecek sıkıntıların önlenmesi açısından oldukça önemlidir. Partner firma güvenilir, iç piyasayı, mevzuatı, teamülleri ve çevreyi iyi bilen bir yapıda olmalıdır. Ödeme gücü ve düzgün mali yapıya sahip olması çok önemlidir.

Muhatap firma birebir tanınmalı; mümkünse Özbekistan'a bizzat gelinerek temas kurulmalıdır. Firma yerinde ziyaret edilmeli, üretim ve ihracat kapasitesi, satış faaliyeti vb. hakkında bilgi edinilmelidir.

Firma ile yapılacak sözleşme yerel mevzuata uygun yapılmalı ve sözleşmede mücbir sebep, müeyyide, tahkim gibi konular başta olmak üzere diğer hususlar titizlikle ve hukuki danışmanlık hizmeti alınarak hazırlanmalıdır. Muhatabın imza yetkileri araştırılmalıdır. Sözleşmenin mutlaka göz önünde yapılması ve doğru kişilerce doğru şekilde imzalanması sağlanmalıdır.

İhracatta ve ithalatta riskler mümkün olduğunca muhatap firma tarafından üstlenilmeli; gümrük ve nakliyat safhasındaki riskler olabildiğince muhatap firmaya bırakılmalıdır.

9. Genel Değerlendirme

Özbekistan, coğrafi konumu, genç ve kalabalık nüfusu, son dönemde gerçekleştirdiği reformlar ve hızlı büyüyen ekonomisiyle bölgenin en önemli ülkelerinden birisi konumundadır. Cumhurbaşkanı Sayın Mirziyoyev'in liderliğinde hayata geçirilen reformlarla ülke ekonomisi gelişmekte ve ülkedeki yaşam standartları gözle görülür bir biçimde iyileşmektedir.

2017 yılından bu yana geçen 8 yıllık dönemde, ülke ekonomisi %65 oranında büyümüş ve 115 milyar dolarlık bir büyüklüğe ulaşmıştır. Dış ticaret hacmi %150 büyümüş ve 66 milyar dolar seviyesine yükselmiştir. 2024 yılında ülkede 39 milyar dolar sabit sermaye yatırımı gerçekleştirilmiş olup, yabancı yatırımın payı %68 seviyesindedir. Özbek halkının reel satın alma gücü her yıl ortalama %5 seviyesinde büyümektedir. Bunların yanı sıra, ülkede olumlu bir Türk malı imajı bulunmaktadır. Sektöre özgü diğer hususlar da dikkate alındığında, pazarda önemli bir ihracat potansiyeli olduğu değerlendirilmektedir.

10. Kaynakça

Özbekistan İstatistik Komitesi

TÜİK

Özbekistan Tarım Bakanlığı

Özbekistan Gıda Sanayicileri Derneği

Trademap Veritabanı